

Psychosocial Problems of Female Inmates in Songkhla's Prison

Pilairat Tongurai

B.Sc.(Nursing), M.S.W.(Medical Social Worker), Assistant Professor,
Department of Psychiatric Nursing, Faculty of Nursing,
Prince of Songkla University
E-mail: tpilaira@ratree.psu.ac.th

Abstract

This research explored the psychosocial problems of female inmates in Songkhla's Prison. Through purposive sampling, 400 inmates were selected. In collecting the data, a questionnaire and an interview schedule were used; 378 completed questionnaires (97.75%) were obtained. Frequency, percentages and chi-square were used in data analysis. It was found that most inmates were Buddhists, aged 26-34. Most of them resided in the lower South of Thailand, and had been in prison for 2-5 years. Their psychosocial problems were anxiety; self-condemnation; self-depreciation; irritation; boredom; grief; depression; and worry about social acceptance, respectively. Most of them thought the punishment they received was justifiable, but they were determined to live. They spent leisure for occupational training, and what they wanted most was to return home. The perception of their own health status was at a moderate level; they rarely received medical check-up. While in prison, most of them had a few friends, and had to cope with difficulties by themselves. However, they expected that after they were released, they would not be discriminated against by the society. In addition, the inmates' age, religion, term of imprisonment, and self-conception were found to correlate significantly with their psychosocial problems.

Keywords: female inmates, psychosocial problems, Songkhla's Prison

ปัญหาจิตสังคมของผู้ต้องขังสตรีในทัณฑสถานหญิงจังหวัดสงขลา

พิไลรัตน์ ทองอุไร

วทบ.(พยาบาล), สสม.(ทางการแพทย์ฝ่ายจิต), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาการพยาบาลจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

E-mail: tpilaira@ratree.psu.ac.th

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาจิตสังคมของผู้ต้องขังสตรีในทัณฑสถานหญิงจังหวัดสงขลา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงคือ ผู้ต้องขังสตรีจำนวน 400 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จำนวน 378 ราย (97.75%) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ และเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้ตอนล่าง อายุระหว่าง 26-34 ปี นับถือศาสนาพุทธ และอยู่ในทัณฑสถานนาน 2-5 ปี ปัญหาจิตสังคมที่พบมากที่สุดคือ ความรู้สึกคิดมากและกังวล รองลงมาคือ การดำเนินโทษตัวเอง/การคิดว่าตนเองผิดบาป การคิดว่าตัวเองไม่มีค่า ความรู้สึกหงุดหงิด เบื่อ เศร้า หดหู่ใจ และความกังวลเกี่ยวกับการยอมรับทางสังคม ตามลำดับ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่คิดว่าโทษที่ตนได้รับเหมาะสมแล้ว และมีกำลังใจที่จะสู้ชีวิตต่อไป ส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างฝึกฝนอาชีพ สิ่งที่ต้องการมากที่สุดคือ ต้องการกลับบ้าน ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ประเมินสุขภาพของตนเองอยู่ในระดับปานกลางและได้รับการตรวจสุขภาพน้อยครั้ง ขณะต้องโทษ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีเพื่อนจำนวนปานกลาง เมื่อมีปัญหาขณะต้องโทษ ก็ต้องช่วยเหลือตนเอง อายุ ศาสนา ระยะเวลาที่ต้องโทษและความรู้สึกต่อตนเองมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับปัญหาจิตสังคมของผู้ต้องขัง

คำสำคัญ: ทัณฑสถานหญิงจังหวัดสงขลา, ปัญหาจิตสังคม, ผู้ต้องขังสตรี

บทนำ

สตรีมีบทบาทสำคัญต่อประเทศชาติและครอบครัว ทั้งด้านการผลิตประชากรและแรงงาน นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อคุณภาพประชากรของชาติอีกด้วย ดังที่แพทย์หญิงสุพัฒนา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา (2526) กล่าวว่าเพียงอารมณ์และจิตใจของสตรีมีครรภ์ก็มีอิทธิพลต่อเด็กที่เกิดมาไม่น้อยกว่าสุขภาพกายเลย เพียงแต่เธอรังเกียจบุตรในครรภ์อย่างรุนแรงก็อาจทำให้ประเทศชาติได้ยูวอชญากรหรือผู้ป่วยโรคจิตโรคประสาทเพิ่มขึ้น ดังนั้นสตรีจึงมีบทบาทในการเป็นภรรยาและมารดาของมนุษยชาติ เมื่อสตรีต้องรับโทษเป็นผู้ต้องขังในทัณฑสถาน

ไม่ว่าจากสาเหตุใดก็ตามย่อมมีผลกระทบต่อตัวสตรีเอง ครอบครัวและสังคมอย่างมาก หากสตรีนั้นเป็นมารดาของบุตรย่อมทำให้เด็กขาดมารดา ขาดความอบอุ่น โดยเฉพาะนักโทษสตรีที่มีบุตรเล็กๆ ที่ยังต้องดื่มนมจากมารดาอาจต้องเอาบุตรของตนเข้าไปอยู่ในที่ต้องขังด้วย ซึ่งที่ต้องขังเป็นสถานที่ไม่เหมาะสำหรับเด็ก ส่วนสตรีโสดซึ่งมักเป็นผู้รับหน้าที่ดูแลบิดามารดาตามจารีตประเพณีที่ต้องเลี้ยงดูบิดามารดาตอบแทนเมื่อท่านแก่เฒ่า ย่อมทำให้เกิดปัญหาทางสังคมที่ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งขาดผู้ดูแล และจากการทำโครงการอบรมเพื่อ

ฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ต้องขังสตรี ณ ทัณฑสถานหญิง จังหวัดสงขลา ของศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อเดือนมีนาคม 2541 พบว่ามีสตรีต้องโทษ ทั้งวัยสาวและวัยชราจำนวนไม่น้อยที่ประสบปัญหา ภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลผลักดันให้กระทำผิดกฎหมาย เช่น การค้าสารเสพติด ทั้งๆ ที่สตรีเหล่านี้ควรอยู่ในบ้าน เพื่อดูแลสมาชิกในครอบครัว เมื่อพิจารณาจากสถิติ จำนวนผู้ต้องขังสตรีทั่วประเทศ ซึ่งสำรวจ ณ วันที่ 30 กันยายน 2539 พบว่า มีสตรีที่ต้องราชทัณฑ์ถึง 10,849 คน โดยมีผู้ต้องขังสตรีที่เป็นนักโทษเด็ดขาดถึง 6,401 คน นอกนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา ใต้สวน หรืออุทธรณ์ฎีกา 2,750 คน ผ่ากสอบสวน 2,856 คน เป็นโรคจิต 5 คน และเป็นเด็ก 1 คน โดยมีความผิดในลักษณะของความ ผิดพระราชบัญญัติยาเสพติดและสารระเหยเกือบร้อยละ 49.67 คือ 4,629 ราย และช่วงอายุของผู้ต้องขังสตรีที่ พบมากที่สุดคือ วัยทำงานระหว่าง 25-40 ปี รวม 3,158 ราย (กรมราชทัณฑ์, 2539) การที่สตรีในวัยทำงานซึ่งเป็นกำลังของครอบครัวและประเทศชาติประพฤติปฏิบัติ ดังกล่าวก่อให้เกิดความลำทางวัฒนธรรม กล่าวคือเมื่อ สังคมใดเกิดความลำทางวัฒนธรรมจะทำให้วิถีชีวิตของ บุคคลสืบสาน ปฏิบัติไม่ถูกและก่อให้เกิดผลเสีย เพราะ ผู้คนไม่อาจจะเลือกปฏิบัติได้ว่าควรจะทำอย่างไร จึงจะ ถูกต้องเหมาะสม (ณรงค์ เติ้งประชา, 2538) ฉะนั้น สตรีที่ต้องโทษจึงเป็นบุคคลที่เผชิญกับปัญหาทางด้าน จิตสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนั้นสังคมยังไม่ ค่อยให้อิทธิพลหรือความสำคัญกับผู้ต้องขังเพราะเป็น บุคคลที่กระทำผิดกฎหมาย ในฐานะที่ผู้วิจัยทำงานทาง ด้านจิตเวชและมีความสนใจทางด้านสตรีศึกษาจึงเห็นว่า สตรีเหล่านั้นมีโอกาสที่จะพ้นโทษกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ จึงได้ศึกษาปัญหาจิตสังคมของผู้ต้องขังสตรีในทัณฑ-สถานหญิงเฉพาะกรณีจังหวัดสงขลาเป็นเบื้องต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาจิตสังคมของผู้ต้องขังสตรี
2. เพื่อใช้ผลการศึกษาในข้อ 1 เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาสุขภาพจิตผู้ต้องขังสตรี

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตของการศึกษา

1.1 สถานที่ทำการศึกษา ทัณฑสถานหญิง จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

1.2 ประชากร เป็นผู้ต้องขังสตรีทุกคนใน ทัณฑสถานหญิงจังหวัดสงขลาที่เป็นนักโทษชั้นดีมีโอกา สพ้นโทษในระยะไม่เกิน 1 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยพัฒนาจาก กิจกรรมที่ใช้ในการอบรมฟื้นฟูจิตใจของผู้ต้องขังสตรี ของศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ร่วมกับ แบบสอบถามมาตรฐานเรื่องความเครียดและความ วิตกกังวลของชาวไทยของราชสมาคมจิตแพทย์แห่ง ประเทศไทยซึ่งทดสอบความตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิจาก หลายสาขาวิชา ได้แก่ พยาบาล นักสังคมศาสตร์ ครู- อาจารย์ จำนวน 5 ท่าน และทดสอบความเชื่อมั่นของ เครื่องมือด้วยวิธีของ Cronbach Alpha ได้ค่าเท่ากับ 0.73 ประเด็นศึกษาประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทาง ด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และปัญหาจิตสังคม ความเห็นเกี่ยวกับโชคชะตา ความรู้สึกส่วนตัว ข้อมูลทาง สังคม สัมพันธภาพกับผู้ต้องขังด้วยกัน ความคาดหวัง ต่อสังคมเมื่อพ้นโทษ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน เพื่อขออนุญาตการทำวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 จัดกิจกรรมให้แก่ผู้ต้องขังโดย ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานเพื่อสร้าง ความคุ้นเคยกับผู้ต้องขังและอธิบายแบบสอบถามโดย ใช้เครื่องฉายข้ามศีรษะเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน

ขั้นตอนที่ 3 แจกแบบสอบถามให้ผู้ต้องขัง กรอกข้อมูลด้วยตนเอง และให้ผู้ช่วยวิจัยสัมภาษณ์ ผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือโดยมีผู้ช่วยวิจัยคอยแนะนำ จำนวน 400 ชุด

ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดและ ตรวจทานความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 เก็บรวบรวมข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ เพิ่มเติมจากผู้ต้องขังสตรี เจ้าหน้าที่ทัณฑสถาน และ

สถิติจากทัศนสถาน ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 378 ราย จากจำนวน 400 ราย คิดเป็นร้อยละ 97.75

4. การประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS/PC+ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินตนเอง ข้อมูลปัญหาจิตสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดด้านโชคชะตา ข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับผู้อื่น และความเป็นอยู่ในทัศนสถาน ได้แก่ การมีเพื่อน การแก้ปัญหา ภาวะสุขภาพและการดูแล ความต้องการขณะนั้นและความคาดหวังต่อสังคม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าความถี่ของข้อมูล (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และหาความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยใช้ไคสแควร์ (χ^2 -square)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปพบว่าผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้ตอนล่างร้อยละ 46.6 อยู่ในกลุ่มอายุระหว่าง 26-34 ปี ร้อยละ 36.8 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 63.5 ระยะเวลาที่อยู่ในทัศนสถานนาน 2-5 ปี ร้อยละ 42.9

2. การประเมินตนเองพบว่าผู้ต้องขังสตรีมีความรู้สึกต่อตนเองว่ามีความสุขบ้างทุกข์บ้างมากที่สุดร้อยละ 69.3

3. ความคิดด้านโชคชะตาพบว่าส่วนใหญ่คิดว่าตนได้รับโทษเหมาะสมแล้วร้อยละ 66.1 และความรู้สึกด้านจิตใจต่อชะตาชีวิต ส่วนใหญ่มีกำลังใจสู้ต่อไปร้อยละ 56.9

4. สัมพันธภาพกับผู้อื่นพบว่าผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่มีเพื่อนในทัศนสถานในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.1 เมื่อมีปัญหาขณะอยู่ในทัศนสถานต้องช่วยเหลือตนเอง ร้อยละ 61.9 การใช้เวลาวางส่วนใหญ่ฝึกงานที่เป็นประโยชน์ร้อยละ 73.3

5. ความต้องการในขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพบว่าผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่อยากกลับบ้านร้อยละ 86.2

6. ความคาดหวังต่อสังคมเมื่อพ้นโทษพบว่าผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่คาดหวังว่าสังคมภายนอกไม่รังเกียจ ร้อยละ 39.7

7. การประเมินสุขภาพของตนเองพบว่าผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่ประเมินว่าสุขภาพของตนเองอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 53.2 ได้รับการตรวจสุขภาพนานๆ ครั้ง ร้อยละ 59.5

8. ปัญหาจิตสังคมพบว่าผู้ต้องขังสตรีมีปัญหาทางจิตสังคมดังแสดงในตารางที่ 1

อภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ร้อยละ 46.6 ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะยากจน จึงทำให้มีโอกาสกระทำความผิดได้ง่าย โดยเฉพาะปัญหาการค้ายาเสพติด จากรายงานของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ที่รายงานสถิติจำนวนผู้ต้องขังสตรีทั่วประเทศ ซึ่งสำรวจเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2539 พบว่ามีผู้ต้องขังสตรีมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติด/สารระเหย เกือบครึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 49.67

อายุของผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน คือระหว่าง 26-34 ปี ร้อยละ 36.8 ซึ่งตรงกับการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังสตรีอื่นๆ คือ นवलจันทร์ ทศนชัยกุล (2532) ที่ศึกษาการกระทำความผิดของหญิงในประเทศไทยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงสาเหตุหรือมูลเหตุจูงใจที่ผลักดันให้หญิงกระทำความผิด พบว่าผู้กระทำความผิดมีอายุระหว่าง 26-35 ปี มากที่สุด รวมทั้ง สุรินทร์ ชาวศรีทอง (2539) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดของผู้ต้องขังหญิงในทัศนสถานหญิงกลาง ผลการวิจัยพบว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ต้องขังสตรีดังกล่าวอยู่ในวัยทำงาน มีภาระในการหารายได้จนเดือดร้อนจนต้องไปทำงานผิดกฎหมาย เช่น คีรีพร จิระวัฒนกุล (2541) ระบุว่าสตรีเป็นเพศที่ด้อยกว่าบุรุษ ทั้งในแง่ของสตรีวิทยา จิตวิเคราะห์ และบทบาททางเพศ คือ ทางด้านกายภาพก็อ่อนแอกว่า ทางด้านจิตใจก็มีมด้อย อ่อนไหวง่าย ส่วนบทบาททางเพศ ผู้ชายมีหน้าที่ทำงานนอกบ้าน สังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy or male dominated society) การกำหนดบทบาทต่างๆ นั้นผู้หญิงไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทของ

ตารางที่ 1 ปัญหาจิตสังคมของผู้ต้องขังสตรี

ปัญหาจิตสังคม	ความถี่	ร้อยละ
คิดมาก กังวล	272	72.0*
ตำหนิหรือกล่าวโทษตนเอง เช่น คิดว่าตัวเองมีกรรม	239	63.0
คิดว่าตัวเองไม่มีค่า	136	36.0
หงุดหงิดง่าย รู้สึกว่าอะไรไม่ถูกใจเลย	126	33.3
เบื่อ ไม่อยากคุย	123	32.5
เศร้า หดหู่ใจ	119	31.5
เศร้าซึมในเวลาโพล้เพล้หรือยามเย็น	103	27.2
ร้องไห้ หรืออยากร้องไห้	94	24.9
เบื่อหน่ายเกือบทุกอย่าง	89	23.5
อยากกรีดให้ก้องโลก	88	23.3
อยากแก้แค้นคนที่ทำลายตน/ทำให้ตนเสียอนาคต	86	22.8
ใจลอย ไม่มีสมาธิ	81	21.4
อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย	79	20.9
นอนไม่หลับ	61	16.1
เศร้าซึม เมื่อตื่นนอนตอนเช้า	42	11.1
ตัดสินใจไม่ได้แม้เรื่องเล็กๆ น้อยๆ	39	10.3
อยากอยู่เฉยๆ ไม่อยากทำอะไร	38	10.0
เบื่ออาหาร	26	6.9
ไม่อยากมีชีวิตอยู่หรือคิดอยากฆ่าตัวตาย	20	5.3
เห็นอะไรขวางหูขวางตาอยากทำลาย	12	3.2
คิดว่ามีคนปองร้าย	8	2.1

ข้อมูลจากตารางแสดงว่าผู้ต้องขังสตรีประสบปัญหาทางด้านจิตสังคมตามลำดับความถี่ กล่าวคือผู้ต้องขังสตรีมีปัญหาคิดมากและวิตกกังวลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.0 รองลงมาคือ การตำหนิหรือกล่าวโทษตนเอง เช่น คิดว่าตัวเองมีบาปมีกรรมคิดเป็นร้อยละ 63.0 คิดว่าตัวเองไม่มีค่าร้อยละ 36.0 และหงุดหงิดง่ายร้อยละ 33.3 เป็นต้น

ตนเองทัดเทียมผู้ชาย ยิ่งช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้มีการล้มเลิกกิจการงานอาชีพต่างๆ ผู้หญิงที่เคยเป็นเพียงแม่บ้านดูแลสมาชิกครอบครัว และคอยรับรายได้จากผู้ชายจึงต้องออกมาช่วยหารายได้จุนเจือครอบครัวเมื่อพ่อบ้านตกงาน จากการศึกษางานวิจัยทางด้านแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงเศรษฐกิจของสตรี (ริคเตอร์ และ นภาพรณ์, 2539 อ้างถึงใน ศิริพร จิรวัฒนกุล, 2541) พบว่ากิจกรรมในครัวเรือนเป็นภาระหน้าที่ของสตรีที่ทำให้ครัวเรือนดำรงอยู่ได้ แต่เป็นงานที่

ไม่มีค่าแรง ทำให้สตรีมีกิจกรรมในการหารายได้น้อยลง แม้ว่าสตรีจะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของสังคมค่อนข้างมาก แต่ก็ยังถูกแบ่งแยกประเภทอาชีพตามเพศ และอคติทางสังคมที่เลือกปฏิบัติในตลาดแรงงานทำให้สตรีไม่อาจรับค่าตอบแทนเท่าเทียมผู้ชาย สตรีจึงมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจในครัวเรือนในระดับต่ำ แม้ว่าสตรีจะได้รับเงินจากรายได้ของสามี ก็ไม่อาจเรียกร้องสิทธิในการนำรายได้ทั้งหมดจากสามีได้ ในกรณีที่สามีเป็นผู้หารายได้แต่ผู้เดียว ในขณะที่รายได้ต้องนำมา

เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าอาหาร เสื้อผ้า ค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนของบุตร และค่าสิ่งของจำเป็นต่างๆ ในบ้าน ขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้ชาย เช่น ค่าบุหรี่ปกติ บางครั้งผู้ชายอาจจะใช้จ่ายมากเท่ากับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน นอกจากนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่ พบว่า ผู้หญิงมีอำนาจมากในการจัดการเรื่องสิ่งของเครื่องใช้และมีบทบาทสำคัญในการบริหารครัวเรือน รวมทั้งควบคุมระบบการเงินของครัวเรือน (Maugne, 1984; Phongpaichit, 1982; Lauro, 1979 อ้างถึงใน ศิริพร จิรวัดนกุล, 2541) ดังนั้นสตรีจึงประสบปัญหาเครียดและวิตกกังวล จนกระทั่งต้องดิ้นรนหารายได้ด้วยตนเอง เมื่อไม่สามารถหารายได้ที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ก็ยอมเสี่ยงทำงานที่ผิดกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติด การกระทำความผิดทางด้านทรัพย์สิน ดังกล่าวแล้วในข้างต้น เป็นต้น

ในประเด็นการนับถือศาสนาพบว่าผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 63.5) เนื่องจากประชากรที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้ต้องขังสตรีที่กระทำความผิดจึงอยู่ในกลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธ ระยะเวลาที่ผู้ต้องขังต้องโทษ (ข้อมูลขณะที่ทำการศึกษาวิจัย) พบว่าอยู่ในระหว่าง 2-5 ปี เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.5) ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศชาติประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและเศรษฐกิจถดถอย ประชาชนไม่ว่าชายหรือหญิงต่างเผชิญกับปัญหารุนแรงทางเศรษฐกิจ อาจกล่าวได้ว่าภาวะวิกฤตเศรษฐกิจน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดของผู้ต้องขังสตรี

สำหรับข้อมูลทางด้านจิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ และจิตสังคม ผู้ต้องขังสตรีประเมินตนเองว่ามีความรู้สึกต่อการอยู่ในทัณฑสถานว่า มีความสุขบ้าง ทุกข์บ้างมากที่สุด (ร้อยละ 69.3) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงชีวการแพทย์ที่พบว่าฮอร์โมนเพศของสตรีมีผลต่อภาวะจิต เนื่องจากมีการศึกษาพบว่า ช่วงก่อนและระหว่างมีรอบเดือน ช่วงตั้งครรภ์ให้มนบุตรและช่วงกำลังหมดประจำเดือน เป็นช่วงที่ฮอร์โมนเพศของสตรีมีการเปลี่ยนแปลง อารมณ์ของสตรีช่วงนี้มักผิดปกติไปด้วย (ศิริพร จิรวัดนกุล, 2541) ผู้ต้องขังสตรีเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ คืออายุระหว่าง 26-34

ปี ซึ่งเป็นช่วงที่สตรีมีรอบเดือน ทุกๆ เดือนจะมีการเปลี่ยนแปลงฮอร์โมนในช่วงมีรอบเดือน จึงทำให้มีความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น หงุดหงิด เห็นอะไรขวางหูขวางตา ประกอบกับความไม่สุขสบายจากสภาพที่จำกัด ถูกกำหนดขอบเขตที่อยู่อาศัย และขาดอิสระเสรีภาพ ย่อมทำให้ผู้ต้องขังสตรีมีความทุกข์ เมื่อพ้นระยะมีรอบเดือนแล้ว อารมณ์แปรปรวนดังกล่าวจะกลับสู่ภาวะปกติ รู้สึกว่ามีความสุขสบายตามเดิม แต่อย่างไรก็ตามไม่มีข้อสรุปที่แน่นอนว่าฮอร์โมนเพศมีผลโดยตรงต่อจิตใจ เพราะมีรายงานว่าประเมินผลทางอ้อม คือการเปลี่ยนแปลงทางกายที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา และไม่สุขสบายใจ ส่งผลต่อภาวะจิตใจของสตรี (ศิริพร จิรวัดนกุล, 2541)

ส่วนปัญหาทางจิตสังคม พบว่า ผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่คิดมาก กังวล (ร้อยละ 72.0) รองลงมาคือ การตัดสินใจคนเดียวหรือกล่าวโทษตนเอง (ร้อยละ 63.0) คิดว่าตัวเองไม่มีค่า (ร้อยละ 36.0) หงุดหงิดง่าย รู้สึกว่าไม่มีอะไรที่ภูมิใจ (ร้อยละ 33.3) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลทั่วไปพบว่าปัญหาทางจิตสังคมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับอายุ ศาสนา ความรู้สึกต่อตนเอง และระยะเวลาที่อยู่ในทัณฑสถานในเรื่องปัญหาความรู้สึกคิดมาก และกังวลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ (26-34 ปี) เป็นช่วงที่ส่วนใหญ่มักมีครอบครัวและบุตรในความดูแล เมื่อต้องโทษทำให้คิดมากและกังวลต่อครอบครัว เพราะต้องจากครอบครัวเป็นเวลานาน รวมทั้งความรู้สึกผิดกล่าวโทษตนเองเป็นลักษณะของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธที่ถือศีลห้า ในข้อสองที่ห้ามลักทรัพย์และศีลข้อห้า ห้ามเสพของมีนเมา ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า และจากทฤษฎีทางจิตวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาชญากร จิตวิทยาทางอาชญากรรมว่า มีสาเหตุจากความไม่สมประกอบทางบุคลิกภาพ เช่น ความกังวลใจ สภาพจิตใจที่ไม่ปกติ ความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ ฯลฯ ซึ่งจะผลักดันให้การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกแตกต่างกัน แนวคิดนี้ได้อิทธิพลอย่างมากจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542) ซึ่งพฤติกรรมและบุคลิกภาพ ความรู้สึกความคิดเกิดจากการควบคุมความสมดุลระหว่างความต้องการหรือความอยากที่ยัง

ไม่ได้ขัดเกลาร่างของตนเอง (id) ร่วมกับการรู้เหตุผล ความเป็นจริง (ego) การเรียนรู้จากกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นมาเป็นเสมือนคุณธรรมหรือมโนธรรม (super ego) และการยอมรับทางสังคม (socialization) สิ่งเหล่านี้เป็นพลังควบคุมอารมณ์ จิตใจ ความรู้สึก ที่แสดงออกมาอย่างไรก็ตาม พื้นฐานแรงจูงใจตามแนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ยังขาดองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งมีความสำคัญต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลอย่างมากเช่นกัน เพราะตามข้อเท็จจริง แต่ละสังคมจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป แบบของสิ่งเร้าที่ต้องการการตอบสนองย่อมจะแตกต่างกันตามสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละแห่งด้วย และจากทฤษฎีทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาชญากร นักสังคมวิทยาเชื่อว่าสภาพแวดล้อมในสังคมมีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ยิ่งกว่าการถ่ายทอดทางลักษณะนิสัยทางกรรมพันธุ์ โดยเฉพาะทฤษฎีเกี่ยวกับการสมาคมกับกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกัน (differential association) ของ Sutherland (อ้างถึงในคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542) ที่เสนอว่าอาชญากรรมเป็นสิ่งปกติธรรมดาในผู้ที่กระทำ อาชญากรรมที่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ จึงอาจอนุมานได้ว่าผู้ต้องขังสตรีที่ทำการศึกษาคือกลุ่มที่มีพฤติกรรมเรียนรู้หรือคลุกคลีกับกลุ่มที่ทำผิดกฎหมาย การทำผิดกฎหมาย เพื่อให้ได้มาตามสิ่งที่ตนต้องการเห็นผู้อื่นกระทำได้ ก็กระทำตาม และสภาพแวดล้อมของสังคมในทัณฑสถานมีอิทธิพลต่อจิตใจโดยเฉพาะก่อให้เกิดความเครียด วิตกกังวล ตามความหมายของ Berstein และคณะ (1994) สรุปว่าความเครียดอยู่ในขอบข่ายจุดตัดระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสาเหตุให้บุคคลต้องปรับตัว เรียกว่าต้องกระตุ้นความเครียดปฏิบัติกริยาตอบสนองต่อความเครียด ทำให้เกิดการตอบสนองทางด้านร่างกาย จิตวิทยาและพฤติกรรม นอกจากนี้ พิไลรัตน์ ทองอุไร (2542) ได้สรุปเรื่องความวิตกกังวลว่าเป็นภาวะที่บุคคลเกิดความรู้สึกหวาดหวั่นไม่สบายใจรุนแรง ซึ่งเป็นความขัดแย้งภายในระหว่างความเป็นตัวตนกับสิ่งแวดล้อม มีความรู้สึกเหมือนมีสิ่งมาคุกคามความเป็นบุคคลของตน ผู้ต้องขังสตรีที่ถูกจำกัดขอบเขตอยู่ในทัณฑสถาน และตกอยู่ในสภาพแวดล้อม

ที่ไร้อิสระภาพ จึงมีผลที่แสดงออกมาทางด้านจิตใจและอารมณ์ความรู้สึกดังกล่าว เช่น ความเครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า รู้สึกตนเองไร้ค่า ต่ำหนืดตนเอง ขาดสมาธิ นอนไม่หลับ ซึ่งเป็นอาการที่พบได้ในอาการซึมเศร้าของบุคคลจากการสรุปอาการที่พบในผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า (Barry, 1996) และผลการวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยอื่นๆ ที่ศิริพร จิรวัดนกุล (2541) ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพจิตสตรีไทยระหว่างปีพ.ศ.2536-2537 ที่รวบรวมรายงานวิจัยและวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตของสตรีไทย จาก 22 สถาบัน พบประเด็นหลักที่ศึกษามากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ความวิตกกังวล ภาวะสุขภาพจิตทั่วไป และความเครียด และสอดคล้องกับการศึกษาของชัยพร บุญเจริญ (2540) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดของผู้ต้องขังหญิงที่เป็นผู้ใช้แรงงาน ซึ่งศึกษาเฉพาะเรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าปัจจัยทางจิตใจผู้ต้องขังสตรีเป็นคนที่บกพร่อง เพราะขาดความจริงใจจากครอบครัว ทำให้ขาดการยับยั้งชั่งใจ สำหรับข้อมูลทางด้านสุขภาพพบว่า ผู้ต้องขังสตรีประเมินสุขภาพตนเองในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.2 และได้รับการตรวจสุขภาพนานๆ ครั้ง ร้อยละ 59.5 นอกจากนี้มีวิจัยเรื่องเดิมของชัยพร บุญเจริญ (2540) ยังได้สำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจุบันผู้ต้องขังสตรีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัญหารายได้มีไม่เพียงพอ ปัญหาครอบครัวแตกแยก การศึกษาต่ำ ฉะนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุให้การดูแลผู้ต้องขังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะงบประมาณที่มีจำกัด ทำให้ผู้ต้องขังสตรีไม่ได้รับสวัสดิการทางด้านสุขภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ต้องขังสตรีส่วนใหญ่ อยู่ในวัยที่เป็นกำลังของครอบครัว (26-34 ปี) หากได้รับการดูแลเอาใจใส่ปฏิบัติดี มีโอกาสได้รับการลดหย่อน หรืออภัยโทษเพื่อกลับไปเป็นพลเมืองดีและเป็นกำลังให้แก่ครอบครัวและประเทศชาติ ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจทางด้านภาวะจิตสังคมของผู้ต้องขังสตรีเพื่อป้องกันปัญหาจิตสังคมอันไม่พึงประสงค์ของผู้ต้องขังเหล่านั้น

2. ควรจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาทางด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องขังสตรีเป็นประจำทุกปี โดยอาจร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น สถาบันการศึกษาหรือองค์กรเอกชน เพื่อพัฒนาผู้ต้องขังสตรีให้มีกำลังใจและร่วมมือกับทางทัศนสถานในการประพฤติตัวให้ดี ซึ่งมีโอกาสนำไปสู่อิสรภาพเร็วขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2539). รายงานประจำปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- ชัยพร บุญเจริญ. (2540). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดของผู้ต้องขังหญิงที่เป็นผู้ใช้แรงงาน: ศึกษา เฉพาะกรณีเรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ เสียงประชา. (2538). มนุษย์กับสังคม. (ฉบับปรับปรุง ใหม่). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ไพโรรัตน์ ทองอุไร. (2542). การพยาบาลจิตสังคมในผู้ป่วย โรคเรื้อรัง. สงขลา: คณะพยาบาลศาสตร์ มหา- วิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2532). การกระทำผิดของหญิงใน ประเทศไทย. *บทปริทัศน์*, 4(45), 118-120.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). รายงานประจำปี. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สุรินทร์ ชาวศรีทอง. (2539). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการ กระทำ ความผิดของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถาน หญิงกลาง. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัฒนา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา. (2526). จิตวิทยาของสตรี. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ศิริพร จิรวัดนกุล. (2541). งานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพจิตสตรี ไทย (ระหว่างปี 2526-2537). *วารสารวิจัยทางการ พยาบาล*, 2(2), 53-66.
- Barry, Patricia, D. (1996). *Psychosocial Nursing*. (3rd ed.). Philadelphia: Lippincott.
- Berstein, Douglas A. et al. (1994). *Psychology*. (3rd ed.). Boston: Houghton Mifflin Company.